

Tämnarens Vattens Verksamhetsberättelse för år 2023

Översvämning 2023

Årets stora och dramatiska händelse var de extremt stora regnmängder under augusti till oktober med översvämningar som följd. Det ihållande regnandet ledde till att åkrar dränktes och stora arealer av spannmål och vall inte bärgades i Tämnaråns avrinningsområde. Vattenståndet i Tämnaren ökade upp mot en meter. Översvämningen drabbade naturligtvis inte bara markägare med grödor utan också hela Tämnarens ekosystem då översköjlida åkrar har läckt ut mycket näringsämnen och sediment till sjön. Det tog mycket lång tid för vattnet att rinna ut från Tämnaren och ån, på vissa ställen rann det inte ut alls under hösten.

Med tanke på att det enligt prognoserna i framtiden kommer bli allt vanligare med både torka och stora nederbörds mängder under kort tid måste Tämnarens avrinningsområde både kunna lagra vatten men också bättre begränsa översvämningar genom att kunna avleda stora vattenflöden från sjön. Akilleshälen för Tämnaren har under detta år blottlagts och det är dels dammvallen vid Lindstadammen och dels utloppet för sjön. På uppdrag av styrelsen i Tämnarens Vatten skrev Pontus Elvingson och Kiell Tofters en debattartikel i UNT 18 september, **"Så kan vi stoppa fler svåra översvämningar"**.

Samarbeten

Inom ramen för Sveriges Lantbruksuniversitetets och Föreningen Tämnarens Vattens samarbete, organiserade vi en workshop för att diskutera visioner, åtgärder och olika förslag om Tämnarens framtid. Vi träffades den 25 maj hos SLU i Uppsala. Denna workshop blev framgångsrik och har stor betydelse för arbetet med att restaurera hela Tämnaråns avrinningsområde. De 30 deltagarna representerade Heby, Tierp och Uppsala kommuner, Uppsala Vatten, LRF, Länsstyrelsen, regionen, forskare från SLU, samt Tämnarens Vatten.

Ämnen som behandlades i grupper var:

- Uppsala Vattens rapport: *Utredning om ytvattenresurserna Fyriskan och Tämnaren avseende kommunal dricksvattenförsörjning i Uppsala Kommun.*
- Dokumentet *Landskapsanalys* som skrivits efter uppdrag av Heby, Tierp och Uppsala kommuner och Tämnarens Vatten.
- *Ändrade brukningsmetoder i jord- och skogsbruk längs Tämnarens tillflöden för att minska läckage samt slam och näringsalter i sjön.*
- Behovet få robust resurs och prioritering hos intressenterna, så att inte utvecklings-, åtgärds- och miljöarbetet begränsas.

Ledare för denna workshop var Cristián Alarcon Ferrari och Ida Wallin, Stad & Land SLU, samt Miriam Frida Karlsson, Ekologi SLU, och Kiell Tofters, Tämnarens Vatten.

Detta seminarium var en förberedelse för en ansökan (till Formas) för att få resurser till ett två-årigt engagemang kring nya metoder för att arbeta med *klimatanpassning i Tämnaråns (inkl. sjön) avrinningsområde*. Vi fick inte bidrag till detta arbete.

Projekt

Med utgångspunkt från landskapsplaneringen har föreningen nu tagit flera betydelsefulla steg för dess förverkligande. Under året har två s.k. LOVA stöd för förprojektering av våtmarker beviljats av Länsstyrelsen. Ett projekt som rör avvattningen av Åbyån som rinner genom Östervåla samhälle och ut i Tämnarens nordöstra del. Detta projekt har inte startat än.

Det andra projektet berör Harboåns utlopp i Sörsjön. Denna del av sjön ligger på Uppsalasidan och administreras av Uppsala kommun. En förstudie har beviljats av Länsstyrelsen för att undersöka om det är möjligt att ändra åns lopp till det ursprungliga så att mer vatten, med sediment och närsalter, kan föras in i Sörsjön. Detta vattenområde har blivit något av ett bakvatten sedan ån grävdes om i samband med sjösänkningen. Kan vi med projektet styra om sedimentationen och närsaltstillförseln till Sörsjön kommer det vatten som når Tämnaån bli renare vilket minskar både igenväxningen och uppgrundningen på sikt.

Under året har också diskussioner förts med LRF och markägare som berör marker längre uppströms i Huddunge. Harboån övergår uppströms Harbo samhälle i Vreta ån. Två olika sjöar utmed Vreta åns sträckning har sänkts, dels Hallsjön och dels Karbosjön.

Markägare längs Tämnaån

Samarbetet med markägare vid Tämnaåns tillflöden och frånflöde har fått genombrott under senaste året. I oktober hade vi gemensamt möte med företrädare för LRF i Östervåla-Harbo. Naturligtvis talade vi om översvämningen. Lantbrukaren Marcus Vilén vid Åbyån hade knappt kunnat komma ut på sina åkrar än. Pontus Elvingsson vid Sörsjön hade fortfarande översvämning i sina beteshagar för bufflarna. Översvämningarna i Östervåla och Harbo var värst i hela Heby kommun och värre än i Sala kommun. Tämnaån hade stigit nästan en meter. Vida gård i Harbo hade fortfarande alla sina åkrar översvämmade. Kyrkån och deras tillflöden hade översvämmat flera bostadsområden i Östervåla samhälle och fyllt huskällare.

Syftet med mötet var att vi ser samarbete framöver på flera områden. Det har blivit särskilt tydligt genom den stora översvämningen i september månad. Per Möller berättade om den inriktning som Tämnaåns Vatten har i sitt arbete: Att verka för restaurering av sjön Tämnaån och hela Tämnaåns avrinningsområde.

Efter nyår i januari hade vi gemensamt ett mycket välbesökt möte med Tierpsbygdens LRF. Vi samtalade om hur vi kan arbeta tillsammans för att minska skador i framtiden vid stor nederbörd i hela avrinningsområdet. Kan vi genom att skapa våtmarker i både skog och äng i hela avrinningsområdet inbromsa, fördröja och förhindra att närsalter och slam kommer in i Tämnaån? Kan vi genom detta också inbromsa översvämningar? Vi diskuterade hur vi vid kommande stora nederbörd kan minska risken för översvämningar.

Det måste också fokuseras på avrinnings/avvattningsområden i Tierpsbygden, och inte bara på tillrinningsområden i Heby kommun. I Landskapsanalysen var det mest fokus på tillrinningsområden. En avslutande sammanfattning är att det är viktigt att tänka på helheten när vi ska arbeta för Tämnaåns överlevnad. Det gemensamma mötet i Månkarbo är en startpunkt för kommande samarbete.

Styrelsen

Styrelsen har under året bestått av Kiell Tofters (Östervåla), Per Möller (Tärnsjö), Ola Nordström (Uppsala), Kersti Borgestig-Nilsson (Östervåla), Stella Andermo (Tierp), Lars Persson (Östervåla) och Pontus Elvingsson (Harbo). Dessa är valda av föreningen. I styrelsearbetet har också deltagit av kommunerna valda: Emma Lokander (Tierp), Kerstin Wessman (Uppsala), Joel Lindh (Heby). Därtill har kommunernas vattensamordnare Gunilla Lindgren (Uppsala), Erica Hasslar (Tierp) och Madelene Rendlert (Heby) deltagit. Styrelsen har under året i plenum träffats fem gånger. Mycket av arbetet sker dock utanför styrelserummet.

Välkommen till Årsmöte lördag 13 april 2023 kl. 13:00 Församlingshemmet Östervåla.

Styrelsen för Föreningen Tämnaåns Vatten